

Landbruget 1895.

Vor Svineindførsel til Tyskland forbudt;
Vor Kvægindførsel til Tyskland truet paa Grund af
Smitte i Karantænestaldene;
Vort Smørs uplettede Ry mistænkeliggjort, om end
med Urette;
Vort Byg mange Steder angrebet af en ny og ukjendt,
men meget skadelig Svamp,

— det var de 4 Jobsposter, hvormed Aaret 1895 sluttede, og som i Løbet af 14 Dage brød ind paa os fra alle Sider. Det var Slutstenen paa et Aar, der paa flere Maader havde været brydsomt; som vel nogle Steder havde bragt en god Høst, andre Steder en temmelig tarvelig Høst, men overalt for de fleste Produkters Vedkommende slette, tildels vigende Priser. Undre kan det da ikke, om danske Landmænd havde tabt Modet og følt sig tilbøjelige til at lade Hænderne synke; thi naar alle disse 4 Hovedstøtter for det danske Landbrug angribes eller omstyrtes, da synes næsten al Modstand at maatte være umulig, da synes Kampen i den Landbrugskrise, der nu har strakt sig over 10—15 Aar, nærmest at maatte være haabløs. Unægteligt, der var i første Øjeblik en Fristelse til slige Tanker, og til at bide sig fast i den Betragtning, som undertiden hørtes: tungere Aarskifte er ikke beredt det danske Landbrug siden Slutningen af 1826, altsaa i 70 Aar. Men gjennem denne Sammenligning føres da ogsaa i Minde, at netop hint smærtelige Aarskifte var ligesom et Vendepunkt i det danske Landbrug, og at dette derefter

— om i Begyndelsen smaat, saa senere stærkere — arbejdede sig ind i en Række af lykkelige Aar, da Fremgang og Udvikling ikke blot faglig optog Sindene, men ogsaa økonomisk bragte Landbrugerne et smukt Udbytte af deres Arbejde. Og i Sammenligningen ligger derfor paa en vis Maade en Forjættelse, — Haabet, det uundværlige Haab, begynder atter at vende tilbage, — den rolige Overvejelse faaer Magten, Landmanden mønstrer sine Kræfter og Hjælpemidler, de personlige som de materielle, og Erkjendelsen af, at vort Landbrug nu ganske anderledes end tidligere sidder inde med Vilkaar til at kunne, om ikke afværge, saa dog kjendelig afbøde de Tryk, som Tidernes Ugunst fører med sig, kommer atter til sin Ret. Denne Erkjendelse ligger, om end ofte ubevidst, paa Bunden af de fleste Landmænds Sind, og i Forbindelse med vor tidligere Histories mangfoldige Vidnesbyrd om, »at naar Nøden er størst, er Hjælpen nærest«, bidrager den til at bevare Tilliden overfor Fremtiden og til ikke at forsage overfor alle de Vanskeligheder, der i de senere Aar have mødt os. Man føler nu, som det ogsaa ofte før er erfaret, at for levedygtige Mænd udvikler Modgang og Prøvelser bedre end Medbørsdagene de personlige Egenskaber, som dog til Syvende og Sidst ere væsentlig bestemmende for Tilværelsen, og man slipper ikke sin Jord, hvor Nøden ikke ligefrem tvinger dertil. At dette nu og da finder Sted, kan desværre ikke benægtes, men i sin store Almindelighed holder den danske Landmand fast ved sin Ejen- dom, fordi han har Haab til Fremtiden og Tillid til at han baade ved egne Kræfter og i egen Bedrift samt ved støttende Foranstaltninger fra det Offentliges Side skal finde Veje og Midler til at afbøde de Tryk, der nu vælte saa voldsomt ind paa ham.

Vi finde en Bestyrkelse paa, at dette er de Grundtanker, der bag Overfladens Veklager bevæge den store Mængde af den danske Landbostand, i de Meddelelser, som Direktør Rubin nys fremlagde i det kgl. danske

Landhusholdningsselskab om Ejendomspriserne i de sidste 10 Aar her i Landet; thi paaviste de end et Prisfald af 12,2⁰/₀ — mindst for de smaa, mest for de store Ejendomme, — saa er hertil først at bemærke, at dette Prisfald utvivlsomt fortrinsvis hidrører fra de paa en Maade frie, men dog i Virkeligheden tvungne, eller i alt Fald nødvendige Salg, der skyldes Sygdom, Alderdom, Bortrejse eller Dødsfald, hvor Kjøberen, den ængstelige Kjøber, altsaa nærmest bestemmer Prisen, og derimod ikke fra frie Salg af arbejdsdygtige Mænd; thi om disse end ofte ville sælge, naar de kunne redde deres indestaaende Penge, saa gjøre de det dog kun helt undtagelsesvis, hvis de skulle give Afkald paa en ret stor Del af deres Indskud i Ejendommen, i saa Fald foretrække de at fortsætte Arbejdet trods Tryk, vanskelige Tyendeforhold og Forsagelse af de Livsgoder, der andensteds kunne vinke dem; — og dernæst ville vi for det andet bemærke, at selv om vi godkjendte det nævnte Fald i Ejendomsprisen som Udtryk for absolut frit Salg, saa er dette Fald dog langt mindre end det Prisfald, som Landbrugets Produkter have været undergivet.

Vi ønske at dvæle noget mere ved dette Forhold mellem Ejendomspriser og Varepriser, fordi der samtidig kan drages baade en Trøst og en Spore deraf. Ved en Sammenligning af disse to Priser maa man imidlertid ikke benytte Aaret 1885 som Udgangspunkt, thi da var Vareprisen allerede falden meget betydelig, mens Ejendomsprisen endnu i det væsentlige opretholdtes som i de dyreste Aar og først fik et stærkt Nedslag i det følgende Aar, 1886. Man maa derfor i dette Øjemed enten sammenligne Nutiden med de Aar, da baade Ejendomme og Varer stod højt i Pris, omtrent 1880—81, eller ogsaa med Aaret 1886, da der var kommet et naturligare Forhold mellem Ejendommenes og Varernes Pris. Vælges den første Sammenligning, da viser det sig, at medens en Td. Hartkorn uden Besætning og Inventar 1881 ved frit Salg omtrent betaltes med 6700 Kr., op-

naaede den 1894 i Gjennemsnit 5406, altsaa et Fald af 19,4 %. Samtidig havde følgende Hovedprodukters Udførsels-Priser, ifølge de af statistisk Bureau indsamlede Oplysninger ændret sig som følger:

	1881	1894	altsaa et Prisfald af
Hvede pr. 100 Pd.	10,00 Kr.	4,90 Kr.	51 %
Byg —	7,84 —	5,00 —	36 -
Smør —	99,11 —	85,00 —	14 -
Flæsk —	52,00 —	38,00 —	27 -
Kvæg pr. Stk.	240,00 —	160,00 —	33 -
Heste —	900,00 —	625,00 —	31 -

Naar hertil kommer, at Lønningerne i samme Tidsrum omtrent ere stegne 20 à 25 %, og at Skatterne til Amtskommunen ere stegne en Del, men især seer hen til den betydelige Stigning, der ogsaa har fundet Sted i de sognekommunale Skatter, saa er det indlysende, at hvis Ejendomspriserne skulde have fulgt Skridt med Vareprisernes Fald og Driftsudgifternes Stigning, maatte de være faldne meget mere end ovennævnte 19,4 %. Naar dette da ikke er Tilfældet, tør det i alt Fald delvis tages som et Udtryk for, at man venter Tiden atter vil bringe en lønnende Forrentning af den Pris, hvori man nu holder sine Ejendomme. Vi sige delvis, thi selvfølgelig indvirke ogsaa andre Momenter paa, at Ejendomsprisernes Fald er mindre end Produkternes: saasom at Vægten mere og mere er lagt paa Husdyrprodukter, særlig Smør og Flæsk, der forholdsvis ere faldne mindst, at Foldudbyttet ved den bedre Fodring har været i Stigning, at Foderstofferne nu kjøbes meget billigere end 1881, da Prisen paa Oliekager i Gjennemsnit var 7,34 Kr. pr. 100 Pd. og paa Klid 5,60 Kr., mens den 1894 kan sættes henholdsvis til 5,25 og 3,50 Kr., at Renten af indestaaende Penge er falden fra 4 à 5 til $3\frac{3}{4}$ à $4\frac{1}{2}$ %, og at der fra Ejerens Side nu vises en Forsigtighed overfor Udgifter baade til egen Husførelse og til nye Anskaffelser og Forsøg i Bedriften, som hine Tider ikke kjendte, samt endelig, og det er et Hovedpunkt for de mindre Gaardes

Vedkommende, at Andelsbevægelsen baade ved Udnyttelsen af Mælken og Svinene, som ogsaa gennem Avlsforeninger og Forbrugsforeninger har bidraget overordentlig meget til at støtte den mindre Jordbruger i Kampen, og medvirket væsentlig til at Prisen paa de mindre Brug, som nævnt, ikke er falden saa meget som paa de større, om end dette ogsaa tildels er fremkaldt ved, at den mindre Jordbruger ved sin store økonomiske Sans og sit nøjere Indseende i alle Bedriftens Enkeltheder bedre har kunnet faa sit Brug til at forrente sig end de større, tilmed da han ved eget og Børnenes Arbejde mindre har mærket Trykket af de stigende Arbejdslønninger. Desuden giver det Støtte, at den danske Landbostand, takket være vor frie Forfatning, vore Skoler, vore Foreninger og vor Presse, bedre følger med i Forstaaelsen af Fremskridt og Udvikling, end saa vidt os bekjendt, i noget andet Land.

Naar derfor alle disse Forhold tages i Betragtning, da tør det næppe siges, at Ejendommens Brugsværdi nu staar mere under Ejendomsprisen end den gjorde for 15 Aar siden; man er tvertimod berettiget til at formene, at medens man den Gang ofte betalte en høj Pris i Forventning om en fortsat Stigning af Ejendomsprisen, saa ser man derimod nu langt mere nøgttern kritisk paa Sagen; de store Vanskeligheder, der nu haves at kjæmpe med, Usikkerheden over vor Udførsel, det vanskeligere og kostbarere Folkehold, de stigende Skatter veje sikkert nu ganske anderledes ved Handels Afslutning end i hine Dage. Vi ere derfor berettigede til at sige, at det forholdsvis moderate Fald i Ejendomspriserne, hvor føleligt og skæbnesvangert det end desværre er og har været for ikke faa Jordbrugere, er et godt Vidnesbyrd om den danske Landmands Tillid til sin Jord, sin Besætning og til at der vil komme lysere Tider for det danske Landbrug, en Tillid der paa rette Viis bør søges støttet og bestyrket ved hensigtsmæssige Foranstaltninger fra det Offentliges Side, blandt hvilke med Rette og i første Linie maa nævnes: Støtte af Landbrugets Produktions-

og Afsætningsvilkaar, billige Penge og en Fordeling af de offentlige Byrder, der uden at begaa Uret er i Overensstemmelse med Erhvervenes Bæreevne og Formuernes Tilstedeværelse. Thi fordi der i det forløbne som i de foregaaende Aar ikke er afholdt ret mange Tvangsauktioner, maa man ikke slutte, at Tilstanden ikke skulde være alvorlig. Mange Ejendomme ville desværre under andre Forhold være hjemfaldne til Tvangsauktion, men denne undgaas, fordi Panthaveren dels i Reglen selv savner Evne og Dygtighed til at bringe et ofte stærkt forhutlet og forringet Pant paa Fode, dels har meget vanskeligt ved at finde Kjøbere, da Erfaringen noksom har viist, hvor pengeslugende et sligt Jordbrug er, inden det atter kommer i Orden.

Medens Ejeren af et Landbrug, naar han ikke af en eller anden Grund nødvendigvis maa sælge, selvfølgelig tager sin Beslutning om Salg eller Ikke-Salg af sin Ejendom, med et berettiget Hensyn til de Forventninger, han nærer til kommende Tider, er Forpagteren derimod stillet noget anderledes, og det vilde derfor have sin Interesse, ved Siden af den forelagte Prisstatistik for Ejendommene, at erholde en lignende for Forpagtninger. At disse af den nævnte Grund ere faldne mere i Prisen end Ejendommene er utvivlsomt, hvad enten Reduktionen er et ligefremt Afslag i det kontante Vederlag, eller det er dettes Omskrivning til Produkter efter Nutidens lave Produktpriser. Men Forpagtningsafgiften kan dog allerede af den Grund ikke betragtes som noget korrekt Udtryk for Jordens Brugsværdi, som dels gjensidig personlige, dels humane Hensyn her ofte gjøre sig stærkt gjældende.

Inden vi forlade dette Punkt om Jordens nuværende Bæreevne i Sammenligning med tidligere Tider, skulle vi hidsætte et Par Udbytteberegninger fra det sidste Aar. Den ene findes udførlig gengivet blandt de andensteds i dette Hefte optagne Beretninger og viser, at en bekjendt fyensk Gaard paa 140 Tdr. Land og i fortrinlig Orden og Drift har i Gjennemsnit

af Aaret 1895 givet et Nettoudbytte af 58,88 Kr. pr. Td. Land			
Femaaret 1890—94	do.	65,03	— do.
Tiaaret 1885—94	do.	63,65	— do.

altsaa i 1895 et Mindreudbytte af hele Gaarden af 10⁰/₀ (911 Kr.) mod det foregaaende Femaar, og af 8⁰/₀ (668 Kr.) mod det foregaaende Tiaar. Regnes den i Ejendommen indestaaende Kapital til 140,000 Kr., maatte der paaregnes en Rentereduktion af denne af godt $\frac{1}{2}$ ⁰/₀, for at Driftsherrens Vederlag for sit Arbejde nu skulde være honoreret med samme Beløb som tidligere; men, er det end vanskeligt at afgjøre, vil det sidste Par Aars Rentereduktion næppe kunne sættes højere end til omtr. $\frac{1}{4}$ ⁰/₀.

Mindre lyst stiller sig et andet Regnskab for en større bekjendt veldreven Ejendom paa Lolland, hvorom der fandtes en Beretning i Lolland-Falsters Stiftstidende den 28de December. Brugeren sammenligner Produktionspriserne i December 1889 og December 1895 og beregner deraf den Forskjel, der vilde have i Indtægten pr. Td. Land, naar Høsten og Afsætningen iøvrigt havde været ens i de to Aar.

Priserne vare:

	Debr. 1889		Debr. 1895		Indtægts- formindskelsen pr. Td. Land var
Smør pr. Pd.	114	Øre	95	Øre	10 Kr. 20 Øre
Udsætterkøer	24	—	18	—	6 — » —
Svin	29	—	19	—	10 — 20 —
Hvede	6,3	—	4,9	—	3 — 70 —
Byg	6,5	—	4,9	—	6 — 40 —
Havre	5,3	—	4,5	—	1 — 90 —
					38 Kr. 40 Øre

Denne Mindreindtægt af 38,40 Kr. pr. Td. Land ændres væsentlig ved Brugere ns samtidig givne Oplysning om, at han ved det billige Foderstofindkjøb 1895 har sparet 7 Kr. pr. Td. Land, at Nedgangen i Rentefoden repræsenterer en Reduktion af c. 4 Kr. pr. Td. Land, at Husholdning, Maskiner, Olie, Kunstgjødning og andre landøkonomiske Forbrugsartikler nu faaes betydelig

billigere o. a. m. At der alligevel bliver et betydeligt Deficit er indlysende, og det er derfor utvivlsomt den forøgede Administrations-Omhu i Forbindelse med at Produktpriserne i December 1895 vare særlig lave, saa hele Aaret ikke giver en Forskjel af 19 Øre pr. Pd. Smør, 6 Øre pr. Pd. Udsætterko og 10 Øre pr. Pd. Flæsk i Sammenligning med 1889, der muliggjør, at den nævnte Bedrift ogsaa nu formentlig kan drives uden Tab.

Naar vi have dvælet saa udførlig ved denne Side af Aars beretningen: Ejendomspriser og Brugsværdi, saa er det, fordi det er ønskeligt, inden selve Aargangen med dens undertiden noget mørkt markerede Fysiognomi nu skal tegnes, at fæstne og fastholde den her fremsatte Grundopfattelse, hvoraf det danske Landbrug, bevidst eller ubevidst, i sin store Almindelighed maa siges at være gjennemtrængt. En Omstændighed, der ikke kan unnlade at lægge noget vist Bittert ind i den Modgang, der har ramt os i 1895, er den, at Modgangen mindre skyldes Naturens Haand, — den øves Landmanden fra Barnsben stadig i at tage imod med Resignation, vidende, at efter Regn kommer Solskin; — men Modgangen i 1895, der navnlig er født og lagt til Rette af Naboer og Gjenboer, føles saa meget haardere, som vi mærke Uretten, men staa værgeløse overfor den, da den synes dikteret af agrarpolitiske Hensyn, overfor hvilke vore Forestillinger intet sige; — baade i Syd, i Øst og i Vest synes den ledende Tanke, det ene Sted mere uforbeholdent, det andet Sted mere tilsløret, at være denne: Vore egne Landmænd ere i Nød, og der kan derfor ikke tages Hensyn til Eders; — Toldskranker, Karantæne, Forbud og Mistænkeliggjørelse bliver da den ligefremme Følge af en saadan Politik.

Som sædvanlig vil man i dette Aarets 1ste Hefte træffe en Redegjørelse over det forløbne Aars Tildragelser i de forskjellige Hovedgrene af Landbruget, udarbejdet af D'Hrr. K. Hansen, J. Jensen, A. Appel, B. Bøggild, H. Dencker, V. Willaume-Jantzen og Fr.

Reck, og tildels byggede paa velvillige Besvarelser af fra Tidsskriftet udsendte Cirkulærer; og ligesaa vil man i Slutningen af Heftet (eller næste Hefte, der meget snart vil udkomme) finde Aarsberetningerne fra Tidsskriftets faste Korrespondenter i de enkelte Egne. Med Henviſning til alle disse fyldige Meddelelser kunne vi her indskrænke os til følgende korte Redegjørelse for Aargangens Forløb og vende os da først til

Marken, dens Arbejder og Udbytte i 1895. Vintersæden, der var saadet lidt sent, kom i det milde Efteraar godt til Kræfter og stod ligesom Kløveren fuld tilfredsstillende, da Snelaget midt i Januar indfandt sig og blev liggende til midt i Marts, undertiden uheldig sammenføjet bag Hegn, paa Hældninger og i Lavninger, hvilket senere paa Foraaret dels ved Barfrost, dels ved den stærkt udbredte Sneskimmel gav Anledning til, at større eller mindre Stykker af Vintersæden enten gik helt bort og maatte pløjes om, eller udtyndedes føleligt. Foraaret lod længe vente paa sig, og kun undtagelsesvis blev der saadet nogle Ærter, Bønner og lidt Byg inden Paasken midt i April. Men strax efter Paaske toges overalt paa Øerne og i Østjylland fat paa Lægningen af Vaarsæden, og da Vejret var mildt og tørt, gik det hurtig fra Haanden og afsluttedes væsentlig inden Maanedens Udløb, medens man i det øvrige Jylland, med dets sildigere Jorder, først blev færdig et Par Uger ind i Maj. Vejret var imidlertid gunstigt for Spiringen, særlig af den radsaaede Sæd, og da der midt i Maj faldt rigelig og jævn Regn over hele Landet, stod alt smukt ved Maanedens Udgang, særlig Kløveren, der ved sine dybe Rødder bedre kunde naa Bundfugtigheden, som Vintervæden havde bragt. April og Maj havde vel bragt den nødvendige Fugtighed til Sædens Spiring, men ellers for lidt, særlig paa Øerne og i Østjylland, og da nu ogsaa Juni Maaned blev tør paa Øerne og i det nordlige Jylland, satte Tørken sit Mærke paa mange Marker, hvilket Regnen i Juli kun delvis

kunde bøde paa, hvor Kornet var sildig saaet. Begyndelsen af Høsttiden var meget regnfuld og vanskeliggjorde Rugbjergningen; de midterste 14 Dage i August bragte smukt Vejr, saa de mindre Gaarde i de tidlige Egne fik indhøstet i disse; atter kom en besværlig Regnperiode, inden der nogle Dage ind i September indfandt sig et gunstigere Høstvejr, saa det meste Korn, ogsaa paa de større Gaarde, var indbjerget midt i September. Efteraarsvejret var gunstigt for Græsset, Kartoffeloptagningen, Roernes Væxt og Bjergning indtil henimod Slutningen af Oktober, da Regnen blev for stærk og Sammenkjørselen besværlig.

Da Afgrøden var bjerget, værdsattes den for Straasædens Vedkommende til en god Middelhøst til Fyld og en Middelhøst til Fold af Hvede og Havre, noget mindre af Rug og Byg, særlig paa Øerne, en fortrinlig Høhøst, særlig paa Ageren, en jævn Kartoffelafgrøde, en ret god Avl af Foderroer og en god Sukkerroeavl, særlig i det vestlige Lolland, hvorfra Udbyttet endog opgives til 400 á 500 Centner pr. Tdr. Ld., saa de, trods de lave Sukkerpriser, give et bedre Udbytte end de andre Afgrøder. Men i denne Værdsætning af Straasæden har den senere Tærskning gjort et stort Afbræk, og om der end er enkelte Egne paa Øerne og særlig ovre i Jylland, navnlig i det sydlige, sydøstlige, midterste og nordlige samt paa Mors og i Thy, hvor man vedblivende udtaler sin Tilfredshed med Aarsudbyttet til Fyld og til Fold, saa er der mange andre Egne, særlig paa Sjælland og paa Bornholm, hvor Høsten nu maa betegnes som ligefrem tarvelig, enkeltvis karakteriseres den endog som den sletteste, man mindes mange Aar tilbage. Dette gjælder især for Rugens Vedkommende, der folder simpelt og giver en let og daarlig Kornvare, saa man i flere Egne har vanskeligt ved at skaffe ordentlig Brødrug. Men især lyde Klagerne fra Sælland og enkeltvis andre Egne stærkt over Bygget; det giver kun simple Fold, ofte 4—6 mindre end i et almindeligt Aar, og Kjærnen

er baade mørk af Farve, tynd og strøget af Form og meget let og simpel af Vægt, saa at det er vanskeligt, selv ved en Fraharpning af 20—30 pCt., at skaffe en salgbar Vare, særlig af det 6rd. Byg, der selv da ofte ikke naaer 100 Pd. holl. Man har længe søgt efter den egentlige Grund til denne for saa mange Brug næsten mislykkede Byghøst, og søgt den i en uheldig Spiring, i Forsommertørken, i Høstgrenen, der slog det i Leje osv. Men desværre have de nyeste Undersøgelser ved Lektor Rostrup godtgjort, at det efter al Rimelighed skyldes en lille for det blotte Øje usynlig Svamp Sortprik (*Leptosphaeria Tritici*), der allerede angriber Bygget paa et tidligt Stadium, breder sig fra Bladene til Straaet og Avnen, udtærer Planten, hindrer derved paa alle Maader en ordentlig Kjærnedannelse. Svampen er først paavist for nogle Aar siden i Italien, naaede for 3 Aar siden op til Bøhmen og Tyskland, har rimeligvis allerede pletvis været tilstede her i Landet 1894 og bevirket det slette Udbytte af mange Bygmarker, der overraskende bemærkedes dette Aar, men har først i 1895 faaet en mere almindelig Udbredelse paa de østlige Øer, saa at den vil kunne blive en Landeulykke, hvis det ikke skulde lykkes at finde virksomme Midler imod den. Derpaa arbejdes der allerede ved Landhusholdningsselskabets Foranstaltning af Forsøgsleder K. Hansen ved Lyngby Forsøgsstation, idet Prøver af sygt Byg, dels upræpareret, dels behandlet med forskjellige Badningsmidler, og dels i inficeret Jord, dels i steriliseret Jord ere udsaaede i forskjellige Væxt-huse, for om muligt inden Sædetid at finde Middel til at bekjæmpe den. Om det vil lykkes, er imidlertid meget tvivlsomt, thi Sygdommen synes iaar at have viist sig ligesaa stærkt paa Byg, hvis Sædekorn var grundig afsvampet, som paa uafsvampet Byg, men tilraades maa det dog som en mulig nyttig Foranstaltning at søge Sædebyg fra Gaarde, hvor Sygdommen ikke antages at have været α : hvor Foldene ere gode og Kornet fyldigt og væg-

tigt. Særlig synes Goldthorpebygget at have været modtageligt for Sygdommen, og heri ligger muligvis tildels Forklaringen til det simple Udbytte, denne Varietet iaar har givet. Med Spænding imødesees, om ogsaa de andre Sædarter skulle være modtagelige for Sygdommen her i Landet; i Italien har den viist sig paa Hvede, enkeltvis paa Havre, og nogle herhjemme mene, at Grunden til den mindre gode Hvedehøst enkelte Steder iaar, maa søges i den samme Omstændighed.

Trods den simple Byghøst og den tarvelige Rughøst vilde dog Markens Udbytte have stillet sig nogenlunde tilfredsstillende, takket være den ret gode Hvedehøst, gode Havrehøst, jævnt gode Høst af Blandsæd, Ærter og Vikker, samt store Høst af Sukkerroer, saafremt ikke Kornpriserne vedblivende vare saa slette, at de, hvis lidt Uheld indtræffer, ikke kunne dække Driftsomkostningerne. Priserne vare lidt højere i Foraars- og Sommermaanederne, men det nytter Landmændene lidet, da de i Reglen ikke have Korn til Salg paa den Tid af Aaret, og da Efteraaret kom, og den nye Høst bragtes paa Markedet, sank Prisen strax. Aaret sluttede sammenlignet med de 3 nærmest foregaaende Aar med følgende Priser:

Kjøbenhavns Kornpriser i Decbr.	Hvede 128 Ø	Rug 120 Ø	2rd. Byg 112 Ø	6rd. Byg 109 Ø	Havre 92 Ø	Amerik. Mais
1892	5,75	4,90	4,80	4,90	5,50	4,65
1893	5,20	4,45	5,20	5,10	5,95	4,60
1894	4,70	4,10	4,60	4,80	4,65	4,15
1895	4,90	3,90	4,60	5,20	4,50	3,50

Der er altsaa ingen Fremgang i Priserne taget som Helhed, saa meget mindre som det 6rd. Byg kun ganske enkeltvis har kunnet møde frem med den angivne Vægt i 1895 og opnaaet den anførte Pris; naar Vægten var 106 Pd., var Prisen kun 4,80, og da Vægten som oftest var lavere, have Priserne følgelig ogsaa været det. — Disse lave Kornpriser ere især et stærkt Tryk for de

store Gaarde, der ikke kunne opfodre deres Korn selv, og derfor altid maa tage en Del Indtægt ved direkte Kornsalg. I de egentlige Hvedeegne (Lolland og Lange-land) drøfter og prøver man forskjellige Driftsmaader for at erstatte Hveden, tidligere disse Egnes Hovedstøtte, men som med de nuværende Priser og paa Grund af dens store Fordringer til Jorden (Brak, Gjødning) kun er en lidet lønnende Afgrøde. — Kartoffeldyrkningen vinder forøget Udbredelse med nye, produktive og væsentlig sygdomsfrie Sorter. — Om end Foderroerne enkelte Steder siges at være i Tilbagegang paa Grund af Vanskeligheden ved at faa dem passede, saa vinde de dog i deres store Almindelighed Udbredelse, endog i de sukkerroedyrkende Egne. — Cikoriedyrkningen har givet et ret godt Udbytte i Vægt, men da Priserne ere blevne satte ned til 1 Kr. pr. 100 Pd., medens de ifjor vare 1 Kr. 50 Øre, saa have de cikoriedyrkende Egne i det sydlige Jylland, paa Fyen og paa Sjælland herved lidt et føleligt Afbræk i en hidtil ret god Indtægtskilde. — Tobakken og Humlen have iaar givet et godt Udbytte, og af Frugt er der nogle Steder avlet meget, andre Steder kun lidt. — Frøavlens tildrager sig vedblivende Opmærksomhed og drager flere og flere i sin Tjeneste, men de vanskelige Afsætningsforhold danne en Dæmper paa denne Bevægelse.

Vore Besætninger have vi kunnet byde gode Forplejningsvilkaar i det forløbne Aar, Hø paa Stænget, Halm i Laden, Roer i Batteriet og Korn og billige Foderstoffer paa Foderloftet vare tilstede i rigelig Mængde ved Aarets Begyndelse; og var Vinteren end stræng og tærede paa Foderet, saa slog dette dog godt til, viste sig baade sundt og nærende, og de fleste Steder fandtes endnu Beholdninger af Hø og Halm, da Udslaget, ved Græssets hastige Fremvæxt sidst i April og først i Maj, fandt Sted til sædvanlig Tid, ved Maj Maanedes Midte. Ogsaa Sommerernæringen var de fleste Steder god; trykkede Tørken i Juni end enkelte Steder, hvor man

ikke ved Staldfoder var belavet paa at overvinde en ugunstig Periode, saa maa dog Græsmarkerne i sin Helhed siges at have budt vore Besætninger en mere rigelig og ligelig Ernæring hele Tiden til sent paa Efteraaret, end vi i mange Aar have kunnet glæde os ved. Kvæget kom paa Stald i godt Huld, særlig hvor man, hvad nu er almindeligt, støtter den slappe Efteraarsgræsning med et Par Pd. Kraftfoder, og i Stalden mødte det ligesaa gode Forplejningsvilkaar som i forrige Vinter, maaske lidt mindre og mindre vel bjerget Halmfoder, men til Erstatning derfor et større Forraad af godt Agerhø end i mange Aar, et tilstrækkeligt Kvantum Roer og billigt Kraftfoder.

Disse gode og gunstige Forplejningsvilkaar hjælpe selvfølgelig kjendelig til at afbøde eller mildne de haarde Slag, hvorfor flere Grene af vor dyriske Produktion have været udsatte. Vi skulle derfor se lidt nøjere paa den Del af dem, som vi ere i Stand til delvis at drage ind under vor Undersøgelse, nemlig Kraftfoderets Mængde og Pris, medens vi ikke for Græssets, Høets, Halmens og Roernes Vedkommende kunne illustrere med Tal det Tilskud, de have bragt, men maa nøjes med at sige, at de have været tilstede i tilstrækkelig Mængde.

Forbruget af Kraftfoder har været meget stort, sikkert større end i noget tidligere Aar; da dels selvavlet, dels indført Korn Aar for Aar spiller en større Rolle som Fodermiddel, er det ikke muligt at angive Forbruget korrekt, men en Antydning vil haves ved de i efterstaaende Tabel indeholdte Data. Vi have der ved Siden af Klid og Oliekager, hvis Forbrug nøje kjendes, og som kun anvendes som Foder, tillige opført Overskudsindførselen af de 4 Kornsorter, Majs, Byg, Rug og Hvede, idet disses Overskudsindførsel for en væsentlig Del er foranlediget ved den forøgede Fodring, selv om en Del af Majsen gaar til Brænderierne og en Del af de andre Kornsorter til vore Mel- og Grynmøller; men da vi i de sidste 2 Aar ikke længere have nogen Overskudsudførsel af Mel og

Gryn, men nu indføre mere af disse Varer end vi udføre, sidste Aar endog 40 Millioner Pund, saa vil det snarere vise et for lille end for stort Foderforbrug. At ogsaa Hveden med de nuværende lave Priser, og da den viser sig fordelagtig som Fodring til Malkekøer og Svin, er kommen til at spille en ret betydelig Rolle som Foderkorn, fremgaar tydelig af nedenstaaende Tabel, — dens Overskudsindførsel er i de sidste 4 Aar stegen med 100 Mill. Pd., samtidig med at ogsaa Indførslen af Hvedemel i samme Tidsrum er stegen med 36 Mill. Pd., Overskudsindførslen var i Landbrugsaaarene (o: 1. Oktbr. til 30. Septbr.) følgende:

	1891—92	1892—93	1893—94	1894—95
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
Klid	173	177	222	183
Oliekager	122	137	155	179
Majs	265	160	114	64
Byg	÷ 34	÷ 55	322	296
Rug	÷ 4	24	175	248
Hvede	39	68	100	132
	461	511	1088	1102

Som man ser, er Brugen af Oliekager i stadig Stigning; man prøvede i Begyndelsen af forrige Vinter at indskrænke Brugen og erstatte dem med Korn, men det viste sig, at der kun naaes en tilfredsstillende Mælkeydelse, naar der tillige anvendes æggehviderige Oliekager (Solsikke- og Bomuldsfrøkager), og henad Vinteren købtes betydeligt af disse til billige Priser. Brugen af Majs indskrænkes betydelig, den har været for dyr, og russisk Byg og Rug er væsentlig traadt i dens Sted de tre sidste Aar, dels paa Grund af Prisen, dels fordi de bedre egne sig til den stærke Svinefedning, der vel har forbrugt Størstedelen af dem.

Om Foderstofpriserne giver omstaaende Tabel Oplysning. I Slutningen af December var Prisen pr. 100 Pd. af

	Hvede- klid	Fr. Raps- kager	Lin- kager	Solsikke- kager	Bomulds- frøk.	Russ. Foderbyg	Amerik. Majs
1892	4,65	6,00	6,70	5,50	6,10	—	4,65
1893	4,60	6,50	6,70	5,75	5,90	3,80	4,60
1894	3,45	5,20	5,65	4,80	5,00	3,50	4,15
1895	3,75	4,35	5,00	4,45	4,75	3,90	3,50

Det sees, at de fleste Foderstofpriser ogsaa i det forløbne Aar ere faldne, og i Gjennemsnit kunne de sættes ca. $1\frac{1}{4}$ à $1\frac{3}{4}$ Øre pr. Pd. billigere end for 4 Aar siden, hvilket ved et Gjennemsnitsforbrug af 8 Pd. pr. Dag i 200 Dage medfører en Besparelse af 25 Kr. pr. Kreatur; ganske vist bliver da ogsaa Gaardens eget Foderkorn afregnet efter samme lave Pris, men dette er berettiget, da der ikke vilde kunne opnaaes mere ved frit Salg.

Paa Grundlag heraf kunne vi da gaa over til en Undersøgelse af, hvorledes de enkelte Husdyr have betalt sig i det forløbne Aar. For Malkekøernes Vedkommende har Fodringen været billig og Mælkeydelsen ogsaa god baade i Vinter- og Sommersaisonen, men de trykkede Smørpriser, endnu mere trykkede ved den Forvirring, som Noteringsforandringen den 8. November 1894 medførte, har kjendelig forringet Udbyttet. I Aarets første Halvdel og i de to sidste Maaneder var Smørnoteringen lavere end det foregaaende Aar, naar Hensyn tages til de den 8. November inkluderede 8 Kr.; for Maanederne Juli, August, September og Oktober derimod noget højere, og for hele Aaret lidt over 1 Kr. lavere. Men da Flertallet af Mejerier ikke have naaet Toppris, men have maattet nøjes med 2—4 Kr. under Top, bliver Tilbagegangen ved hele Aarets Smørsalg omtrent 4 à 5 Kr. pr. 100 Pd. At Tilbagegangen helt og holdent opvejes af det billigere Foderstofindkjøb er indlysende, og Smørproduktionen vil derfor under disse Forhold vedblivende kunne være en fordelagtig Forretning, hvis Usikkerheden i Smørhandelen kan undgaaes, og et lavt Udbytte af Svineholdet ikke væsentlig skal forringe Indtægten af den

skummede Mælk, Vallen og Kjærnemælken. Det er derfor nærmest Usikkerheden, der ogsaa lægger et Tryk paa vor Mejeridrift i Øjeblikket. Noteringsforandringen, der forvoldte en saa voldsom Forvirring og saa store Tab, fordi man ikke samtidig fik Oplysning om Grundene til den overraskende Stigning af 19 Øre d. 8. November, arbejder nu støt og fast, om der end maaske kan rejses Tvivl, om Rigtigheden af den stærke Prisstigning i November, og dens Maal: at hidføre en virkelig Kvalitetsbetaling og derigjennem tillige en Kvalitetsforbedring, fastholdes trods de store Vanskeligheder og Modstande, og har i kjendelig Grad virket animerende og stimulerende paa hele vor Mejeridrift, udrenset Fejl og Slendrian, øget Omhuen, indført Forbedringer og løftet Kvaliteten, saa Danmark kan hævde sit Ry for at gaa i Spidsen paa dette Omraade. Dobbelt harmeligt er det derfor, naar Englænderne ved Aarets Slutning rejse Tvivl om vort Smørs Ægthed, fordi man i nogle enkelte Efteraarsprøver har fundet et lavt Titreringstal for flygtige Syrer og heri troer at finde en Margarineforfalskning, skjøndt Landhusholdningsselskabet for nogle Aar siden med betydelige Ofre godtgjorde for en hidkaldt anset, engelsk Mejerikemiker, Prof. Allen, at det samme er Tilfældet med Smør af gammelmalkende Køer. Vi maa haabe, at det maa lykkes Prof. Stein, der af vor Regering er sendt til England, i Forbindelse med Konsulent Faber, at overbevise dem om deres Fejltagelse, saa at de ikke fælde Dom paa utilstrækkelige Indicier, men søge en mulig opstaaet Mistanke grundig undersøgt, hvortil man sikkert fra dansk Side vil yde al mulig Bistand, forvisset om, at Danmarks Smør ikke blot kan hævde sin Plads som fint og fineste Smør, men ogsaa som absolut ægte Smør. — Et andet og væsentligt Fremskridt paa Smørproduktionens Omraade er Tilvirkningen af fersk Smør, som i et Par Aar har staaet paa Dagsordenen, foranlediget af Konsulent Faber og under Landhusholdningsselskabets Omsorg. Den har i

det forløbne Aar vundet Fodfæste, $\frac{3}{4}$ Mill. Pd. er sendt til England, og et nyt og væsentligt Skridt til Fremskaffelsen af en ensartet Vare er gjort med et Andels-Pakkeri i Eshjerg, oprettet navnlig af sydjydske Andelsmejerier, men bestemt til efterhaanden at optage som Parthavere ogsaa andre Mejerier, der tilvirke fersk Smør. Vort ferske Smør har fundet Anerkjendelse i England og betales i Reglen med nogle Øre over Toppris for 1ste Kl. almindelig saltet Smør.

Osteproduktionen har været ret lønnende, der er almindelig betalt 15 Øre pr. Pd., men en Overproduktion vil nu kunne befrygtes paa Grund af de lave Svinepriser, og Erfaringen viser da noksom, hvor stærkt Prisen reduceres ved den mindste Overproduktion, da vi ikke kunne afsætte vore Oste til Udlandet, hvor tilmed Osteprisen er falden stærkt. Det Udvalg, Landhusholdningsselskabet har nedsat angaaende en Forbedring i vor Ostetilvirkning, har ved en Række Forsøg i det forløbne Aar godtgjort Lagringens overordentlig store Betydning for Ostens heldige Modning og Velsmag. Arbejdet fortsættes.

Tillæg og Opdræt af Kvier og Salg af Lødekvæg har været en god Forretning i det forløbne Aar, Ernæringsvilkaarene heldige og billige, og Priserne omtrent som i tidligere Aar, til enkelte Tider endog fuldt saa høje, 2—300 Kr. for gode, røde Køer.

For Kvægfedningen har Aaret derimod været kritisk; i og for sig har den ikke været ufordelagtig den meste Tid af Aaret, thi Indkjøbet var ikke dyrt i Efteraaret 1894, Fodringen billig, og Priserne i Henhold dertil ulastelige. Særlig solgtes med Fordel til Marsken, trods den daværende 7 Dages Karantæne i Hvidding, og da denne Karantæneanstalt lukkedes den 1. August, var Handelen med Marskkvæg egentlig ophørt. Men ogsaa det fede Kvæg, der dels fra Jylland over Vamdrup i lukkede Vogne sendtes direkte til Hamburg for at forhandles til Slagtning paa Stedet, og dels fra Øerne

sendtes til Slagtning i Indførselshavnene Rostock, Lübeck og Kiel, hjembragte som oftest nogenlunde Priser, 20—23 Kr. pr. 100 ø lev. Vægt af fede Udsætterkøer, 23—25 Kr. for store, fede Tyre, særlig til Berlin, og 26—28 Kr. for bedste jydsk Stude. Men i Sommer vedtog den tyske Rigsdag nye Bestemmelser for Kvægindførsel, hvormed Meningen aabenbart var at hindre den Indførsel af Kvæg og Kjød fra Amerika, som var iværksat med 5 nye store, fortrinlig udrustede Skibe. Der paabødes fra 1ste Oktbr. 4 Ugers Karantæne af alt ad Søvejen kommende Kvæg, hvorved den amerikanske Indførsel blev umuliggjort, men der gaves Rigskantsleren Ret til at formindske denne Karantænetid til 10 Dage for de Lande, der vare sunde. Denne Ordning blev da truffen overfor Danmark og Sverrig, og tyske Havnebyer kappedes om at bygge nye Karantænestalde til Modtagelse særlig af dansk og svensk Kvæg; saadanne oprettedes i Rostock, Lübeck, Kiel, Flensborg, Aabenraa, Tønning, Altona og Hamburg.

Man stod usikkert overfor denne Foranstaltning; de Ledende herhjemme frygtede Smittefare i Karantæneanstalter i Altona og Hamburg, hvor der saa jævnlig viste sig Udbrud af Mund- og Klovsyge, og man søgte derfor at faa en Karantæneanstalt oprettet ved Vojens, hvor Tilslæbning af Smitte ved Hø, Halm og Personer vilde være langt mindre, men det lykkedes ikke. Afsenderne frygtede de paaløbne Omkostninger, der, selv om de officielt angaves til 16 à 17 Kr. pr. Stk., dog let vilde løbe betydelig mere op, hvilket da ogsaa har viist sig. Da de tyske Landmænd havde tilbageholdt en Del Fedekvæg i Forventning om bedre Priser efter Karantænenes Ikrafttræden d. 1ste Oktbr., blev Markedet overfyldt, og Priserne faldt. Aarets sidste Maaneder have derfor bragt tarveligere Priser; men værre er det, at den ovennævnte Frygt for, at vort Kvæg skal blive smittet i Karantæne-staldene har stadfæstet sig flere Gange, sidste Gang d. 14. Januar, da den medførte en Nedslagning af over

800 Kreaturer, og derved skræmmede dels de hjemlige Opkøbere, som benytte det til at trykke Prisen, skjøndt de nu imod 1 à 1½ % af Værdien kunne sikre deres Kvæg i Karantænestaldene, dels de Opkøbere fra Rhinen, Berlin og Sydtyskland, som atter vare begyndte at indfinde sig paa Københavns Marked, og i enkelte Uger allerede aftog over 400 Stkr., fra dette. Hvorledes denne Sag yderligere vil udvikle sig er umuligt at sige; Tilvæksten i det sidste Aar i Tysklands Kvægbestand peger paa, at den tyske Rigskanslers offentlig udtalte Forventning om, at den Tid ikke er fjern, da Tyskland kan kjødføde sig selv, vil kunne ske Fyldest. — Alt i alt synes Forholdene mere og mere at pege i Retning af, at vi maa være forberedte paa i en ikke fjern Tid, og muligvis endog med kort Varsel, at gaa over til Udførsel af fersk Kjød til England og Frankrig, og vel forberedt, iværksat og gennemført vil det muligvis ikke være det uheldigste. I England synes man at ville gaa over til et absolut Forbud mod Indførsel af levende Kreaturer, og den engelske Landbrugsminister besvarede en Henvendelse fra de engelske Landboforeninger i saa Henseende imødekommende. I Frankrig blev Kvægindførselen fra Nordamerika forbudt d. 25. Februar; — allerede for længere Tid siden er Indførselen dertil af amerikansk Flæsk forbudt af Frygt for Trikiner.

Svineholdet er i det forløbne som i de foregaaende Aar forceret meget stærkt; samtidig med at Flæskeudførselen i de sidste to Landbrugsaar er stegen fra 85 til 99 Mill. ø , er Udførselen af levende Svin mere end fordoblet, nemlig stegen fra 83,000 til 173,000 Stkr., og beregnes hvert 120 ø Flæsk at svare til 1 Svin, vil den samlede Svine- og Flæskeudførsel i 1888 repræsentere 558,000 Stkr., men i 1894—95 over 1,000,000 Stkr. Med de tidligere Aars gode Flæske- og Svinepriser var dette i Virkeligheden en af den danske Landmands bedste Indtægter, og alle, fra Herremanden til Husmanden, nød Fordelen deraf. Men allerede i 1893 begyndte Pri-

sen at dale; den holdt sig dog endnu ret godt gjennem største Delen af 1894, men mod Aarets Slutning naaede Prisen pr. z levende Svin ned under 30 Øre pr. z og holdt sig derefter ved 26 à 27 Øre de første 3 Fjerdingsaar af 1895. Derefter sank den til 23, 21 og kom ved Aarets Slutning endog ned under 20 Øre, ikke sjælden maatte man nøjes med 19 og 18 Øre. Et saadant Fald af $\frac{1}{3}$ af Prisen i Løbet af et Aar, kan selv den bedste Forretning ikke bære, og Produktionen er nu ofte forbunden med direkte Tab, saa en Indskrækning allerede af denne Grund nødvendigvis vil finde Sted. Grundene hertil ere mange; dels er Svinebestanden tiltagen stærkt i England og Skotland, dels have vore enorme Sendinger i sig selv bidraget til at overfylde Markedet, dels ere vore Svin i Tilbagegang som Slagterisvin betragtet og søges derfor nu forbedrede ved at de samvirkende sællandske Landboforeninger have faaet Tilladelse til at indføre 7 Orner og 17 Søer af ren Yorkshirerace for deraf at danne 4 Avlscentre; og dels endelig have de tyske Foranstaltninger søgt at lægge vor Udførsel dertil Hindringer i Vejen. Ved Indførelsen af den 10 Dages Karantæne d. 1ste Oktbr. mente man, at vor Overførsel af store fede Svin ligefrem skulde falde bort af sig selv. Da nogle her i Landet foretagne Forsøg imidlertid paaviste Muligheden af uden væsentlige Tab ogsaa at kunne føre Svin gjennem en 10 Dages Karantæne, tog Udførslen stærkt Opsving, og Indførselsbyerne begyndte at opføre særlige Karantænestalde for Svin, da pludselig et Sygdomstilfælde, en Lungelidelse, hos et Par Svin i en Sending af 400 Stkr. til Rostock, benyttedes til, at der d. 14de Decbr. udstedtes Forbud mod at overføre ikke blot danske Svin, men ogsaa alle danske ferske Svineprodukter til Tyskland. Dette Forbud, som det synes vanskeligt at forklare af sanitære, men derimod nok af agrarpolitiske Hensyn, har ramt os meget haardt, dels fordi man havde holdt mange Svin tilbage paa Grund af de lave Priser, og disse som overvægtige kun egnede sig for det tyske

Marked, og dels fordi Baconslagterierne hidtil havde havt en god Afsætning for deres Affald og Indmad til Tyskland. Man har nu under Overvejelse at skaffe sig Afsætning for det Sidstnævnte ved at kræve Byernes, særlig Kjøbenhavns Forbud mod Tilførsel deraf hævet, og for de store Svins Vedkommende ved enten selv at salte dem eller at føre dem levende til Nordfrankrig eller slagtede til Midtengland. Men alle de her nævnte Vanskeligheder med Prissald og Forbud have meget stærkt berørt vor Svineproduktion og derved en af Landbrugets væsentligste Indtægtskilder.

Faareholdet har været lønnende; der har hele Sommeren været ret gode Priser paa Lam, og fra Jylland er i Sommer udført til ret gode Priser (23 à 24 Øre lev. V.) store Faar og Beder over Esbjerg til Nordfrankrig. I sine Egne skjænker man derfor Faareholdet forøget Opmærksomhed, om det end i sin Helhed vedblivende er i Aftagende, vigende Pladsen for Malkekøerne.

Hestetillæget har ogsaa svaret god Regning i det forløbne Aar, ja maa vel endog for 1895 nævnes som den fordelagtigste Gren af vort Husdyrhold, Foderet har jo nemlig været billigt, og da Priserne have været ret gode, har Fortjenesten ikke været ringe. En stor Mængde Føl, mange Plage og Heste ere udførte, af de første omtrent 1000 og af de sidste over 11,000 eller mere end dobbelt saa mange som for 2 Aar siden. Gode unge Heste have kostet 6—800 Kr. Stykket og betalte Foderet udmærket; ogsaa en Del jyske Hingste til 2 à 4000 Kr. ere udførte til Tyskland og især til Rusland.

Hønseholdet vinder en stedse øget Opmærksomhed og med god Grund, thi det danner en ikke uvæsentlig Indtægtskilde for mange Smaafolk. Vel er Udførslen af Æg ikke stegen i de sidste Aar; Overskudsudførslen var i Millioner Snese

18 ⁹¹ / ₉₂	18 ⁹² / ₉₃	18 ⁹³ / ₉₄	18 ⁹⁴ / ₉₅
7,1 Mill. Sn.	5,8 Mill. Sn.	6,8 Mill. Sn.	6,7 Mill. Sn.

men Æggene behandles og sorteres bedre. Den ifjor i

Vejleegnen oprettede Andelsægexport har arbejdet til alle Deltagernes store Tilfredshed.

I nedenstaaende Sammenstilling af Overskudsudførelsen er Værdien for Landbrugsaaet 1894—95 beregnet efter Priserne i Kalenderaaet 1894 og af de foregaaende 10 Aar efter Gjennemsnitspriserne 1884—93.

Overskudsudførelsel.

	Kvantitet.		Værdi.	
	Landbrugs- aaet ^{1/10} 1894— ^{30/9} 1895. Tdr.	Gjennemsnit af foregaaende 10 Aar. Tdr.	Landbrugs- aaet ^{1/10} 1894— ^{30/9} 1895. Mill. Kr.	Gjennemsnit af foregaaende 10 Aar. Mill. Kr.
Hvede	÷ 617,000	÷ 314,000	÷ 5,9	÷ 4,2
Rug	÷ 1,242,000	÷ 641,000	÷ 9,1	÷ 6,8
Byg	÷ 1,698,000	+ 167,000	÷ 9,9	+ 2,0
Havre	÷ 321,000	÷ 355,000	÷ 2,3	÷ 3,9
Majs	÷ 320,000	÷ 622,000	÷ 2,7	÷ 5,8
	Mill. Ø	Mill. Ø		
Hvedemel	÷ 20,9	+ 37,5	÷ 1,8	+ 3,4
Rugmel	÷ 15,7	+ 4,3	÷ 0,9	+ 0,3
Oliekager	÷ 179,2	÷ 115,8	÷ 8,9	÷ 6,1
Klid	÷ 182,7	÷ 183,3	÷ 6,3	÷ 7,7
Kunstgjødning	÷ 63,9	÷ 40,1	÷ 2,1	÷ 1,1
Uld	÷ 1,3	÷ 0,1	÷ 1,0	÷ 0,1
			÷ 50,9	÷ 30,0
	Stkr.	Stkr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.
Heste	12,218	8,697	7,6	5,6
Hornkvæg	119,254	85,797	19,1	15,6
Kalve	2,085	5,868	0,1	0,3
Faar	8,143	34,362	0,2	0,8
Svin	173,216	131,022	15,6	8,8
	Mill. Ø	Mill. Ø		
Kjød	5,2	2,0	1,8	0,5
Flæsk	99,4	54,0	37,8	22,0
Smør	80,0	55,1	68,0	49,2
	Mill. Sn.	Mill. Sn.		
Æg	6,7	5,4	6,9	5,1
			157,1	107,9
Værdien af Overskudsudførelsen			106,2	77,9

Denne Tabel illustrerer klart det Omslag, der paa flere Hold i de sidste 10 Aar er foregaaet i vort Landbrugs Produktion. Byg, som tidligere var en fast Udførselsvare, indføres nu i kolossale Mængder; vore Dampmøller kunne ikke længere forsyne os med Mel og Gryn, en Overskudsudførsel af omtr. 40 Mill. ø er forandret til en Overskudsindførsel af omtrent samme Størrelse. Mens Kornudførselen overalt viser Tilbagegang, er derimod den dyriske Produktion stegen paa hvert et Punkt undtagen med Kalve og Faar. Sammenligne vi det her omhandlede Landbrugsaar (1894—95) med det nærmest foregaaende, da er Indtægten ved

Udførslen af Heste stegen med.....	1 Mill. Kr.
— - Kvæg og Kjød stegen med....	2 — —
— - Svin og Flæsk stegen med....	11 — —

medens Smør og Æg vise en lille Tilbagegang, men alt i alt giver vor Udførsel af Husdyr og disses Produkter en Indtægt sidste Aar af 157 Mill. mod 154 i det foregaaende, og da Udgiften til Kornvarer, Foderstoffer og Gødning i det sidste Aar har været 50,9 Mill. Kr., men i det foregaaende 57,2 Mill. Kr., saa giver den samlede Overskudsudførsel af Landbrugsaaet

1894—95 en Indtægt af	106,2 Mill. Kr.
1893—94 —	96,9 — —
1892—93 —	102,7 — —
1891—92 —	104,5 — —

og som anført Gjennemsnittet af

1884—94 kun.....	77,9 — —
------------------	----------

Men disse Beløb repræsenterer kun en Brøkdæl, vel omtrent $\frac{1}{3}$ af Landmandens Salg af Produkter; over den dobbelte Mængde afhændes til Landets eget Forbrug; og da de senere Aars store Prisfald selvfølgelig ogsaa har ramt disse, maa dette tages med i Beregningen, naar vi ville søge en Sammenligning mellem Landmandens Salgsindtægt i det sidste Aar og i det foregaaende Tiaar.

Regne vi da et gennemsnitligt Prisfald af 15 0/0, og at de til Hjemmebrug solgte Varer have havt en Værdi af 350 Kr., bliver der her en Mindreindtægt for Landmanden af 37—38 Mill. Kr., som fradragne hans i foranstaaende Tabel beregnede Avance af 28,4 Kr. ($106,2 \div 77,9$), vil medføre en Mindreindtægt for ham af omtr. 10 Mill. Kroner af det sidste Landbrugsaar i Sammenligning med Gjennemsnittet af det foregaaende Tiaar, hvortil endvidere bør lægges de forøgede Udgifter til Skatter, Lønninger, Driftsmateriel osv. At dette kan føles, naar det indtræffer Aar efter Aar, er indlysende.

Vort Landbrugs Tyngdepunkt lægges altsaa vedblivende med forøget Vægt over i den dyriske Produktion; men de store Vanskeligheder og Afbræk, der i den sidste Tid have ramt denne i Form af Svineforbud, en risikabel og usikker Kvægkarantæne og den nævnte om end absolut urigtige Mistæneliggjørelse af vort Smør, i Forbindelse med den stedse voxende Konkurrence paa dette Omraade fra Australien og Ny Zeeland, har fremkaldt det Spørgsmaal, om vi ikke atter bør stile paa at tage en Del af vor Indtægt ved Kornsalg; og man har været saa meget mere tilbøjelig dertil, som vi selv erkjende, at det ikke uvæsentlig er vort Flæsks Overfyldning af det engelske Marked, der saa voldsomt har trykket dettes Pris, saa at det med de nuværende Priser ikke kan produceres med Fordel, hvorfor man som Middel til at afhjælpe dette Onde opfordrer til at indskrænke Svineproduktionen, ligesom man i sin Tid ved Smørprisernes stærke Fald tilraadede at indskrænke Smørproduktionen. Endvidere har man fremhævet, at Priserne paa Brødkorn rimeligvis nu have naaet Foden af det Skraaplan, ned ad hvilket de i snart en Snes Aar — om end med enkelte Afbrydelser som ved det russiske Udførselsforbud 1891 — have bevæget sig, og at en Stigning tør være i Vente, naar man ser hen til det kjendelig større Røre, der i det sidste Aar er begyndt paa Næringslivets Omraade, og som altid øger Forbruget

og højner Prisen. Tillige kunde herfor tale, at de tvende af den nordamerikanske Regjering nedsatte Kommissioner til Undersøgelse af Hvededyrkningsvilkaarene i dette vort værste Konkurrenceland ere komne til det Resultat, dels — ifølge Beretninger fra 25,000 praktiske Jordbrugere — at Hvededyrkningsen nu giver Tab, da den ved Siden af de lave Priser kun i Gjennemsnit giver 3 à 4 Fold, hvorfor Landbrugsdepartementet i Washington med god Grund har rettet en alvorlig Advarsel til Nordamerikas Landmænd om at indskrænke Hvededyrkningsen, og dels viser os, at Jordejendommenes Værdi derovre i Gjennemsnit ere faldne med 30 % i de sidste 20 Aar, samtidig med at de ere blevne belastede med stigende Afgifter, saa at Vandringen fra Land til By dersteds finder Sted i fuldt Maal. Ogsaa den i de sidste Aar stærkt forøgede Guldproduktion menes at stille bedre Priser i Udsigt. — Det er muligt; et bestemt Svar kan næppe gives; men det forekommer os tvivlsomt, at nogen større Bedring i Brødkornpriserne vil indtræffe snart; thi er Nordamerikas Konkurrencekraft end svækket i saa Henseende, saa er dels nye store Hvedearealer lagt aabne for Udnyttelsen ved Transportmidlernes enorme Udvikling, — i Indien, i Australien og fremfor alt i Argentina med dens uhyre Sletter af den frugtbarste jomfruelige Jord, efter Sigende over 150 Mill. Tdr. Land, saa at dette Land i mindre end 3 Aar har fordoblet sin Hvedeudførsel, — og dels have vi indenfor Europas egne Grænser umaadelig store hidtil kun svagt udnyttede Kornarealer i Rusland, saa Produktionen af Brødkorn vist vanskelig tør regne med væsentlig stigende Priser.

Vi tro derfor ikke, at Vanskelighederne paa Husdyrbrugsomraadet bør bringe os til for saa vidt at forandre Signaler, da tilmed dermed vor Jords Frugtbarhed — i sidste Instants al Velstands Kilde — derved bevares, og vi maa sikkert ogsaa fremtidig sætte vor Kraft ind dels paa at levere det fineste Smør og det bedste Bacon, saa at de bedste Betalere paa Verdensmarkedet forbeholdes

os som Kjøbere, og dels paa at benytte vor nære Beliggenhed ved dette Marked til ikke blot at bringe disse Varer, men ogsaa vort Kjød i den friskeste Tilstand til Konsumenterne. Selvfølgelig er den Mulighed ikke udelukket, at ogsaa Priserne her blive saa lave, at Produktionen ikke kan betale sig, men endnu er Modstandsevnen afgjort størst, om end vanskelig, paa dette Omraade. Desuden er Muligheden her tilstede for at vinde en yderligere Støtte ved at formindske Produktionsomkostningerne, ikke blot ved Forbedringer i Mejeriet og i Slagteriet, og ikke blot ved hensigtsmæssigere Fodring og færre »tærende« Individuer i vore Stalde, men ogsaa ved at hele Markdriften mere bestemt tager Sigte paa denne Produktionsretning, end Tilfældet nu i Almindelighed er; — vi staa f. Ex. alt for ofte med det gamle Sædskifte, grundlagt under helt andre Forudsætninger, vore Græsmarker ere, trods Forbedringerne, endnu ofte forsømte, vore Grønfoder- og Rodfrugtsarealer for smaa, og Korndyrkningen, der ikke kan og ikke skal fjernes, bringer gennem den kostbare Brak, det ensidige Gjødningsbrug og den toaarige Beslaglægning af Marken altfor store Ofre for den Vintersæd, Hvede og Rug, der hverken giver større Fold eller bringer højere Priser end Vaarsæden.

Vi miskjende altsaa ingenlunde Planteproduktionens fundamentale Betydning; tvertimod, naar det rette Sædskifte og de rette Afgrøder gives Plads paa vore Marker og skjænkes den Omhu, som vi hidtil fortrinsvis have ydet vore Vintersædsmarker, da vil der her være store Fordele at vinde, og vore Plantekulturisters Virksomhed for at skaffe os bedre Varieteter, bedre Saasæd, bedre Dyrkningsvilkaar og for Bekæmpelsen af de Fjender og Angreb, som vi her mødes med, vil da paa bedste Maade bringe et lønnende Udbytte. —

Vi skulle derefter, med Henviisning til efterstaaende Afhandlinger, fremdrage Hovedtrækkene af Aarets forskellige Foranstaltninger til Landbrugets Udvikling. — Af Grundforbedringsarbejder har det

svundne Aar ikke mange at opvise, dels fordi de ældre — Dræning, Mærgling, Jordfylding osv. — tildels ere udførte, dels fordi man krymper sig ved den dermed forbundne Udgift. Byggearbejderne indskrænke sig nærmest til Indretningen af Ailekummer, hvis Fordel er saa stor og indlysende, at Udgiften ikke her kan holde tilbage, og de brede sig da ogsaa stærkt, ikke mindst ved de mindre Brug, saa man nu ofte kan træffe Landsbyer, hvor hvert større eller mindre Brug er forsynet dermed. Der plantes meget ved Huse og Gaarde, særlig i Jylland, ligesom ogsaa Mosedyrkningen dersteds vinder forøget Opmærksomhed, støttet af det danske Hedeselskabs Foranstaltninger. Naar Bevægelsen paa Østkysten og Øerne er mindre, da skyldes det nærmest, at Moserne dér ere mere udstykkede; og naar man endnu i det Hele taget ligesom staar noget tøvende overfor Sagen, da finder det naturlig sin Forklaring, dels ved at der kræves et betydeligt Indskud, som den Rigsdagen forelagte Bevilling til Opdyrkning forhaabentlig vil hjælpe noget ud over, og dels ved at der raader en vis Usikkerhed overfor de heldigste Opdykningsmaader paa de forskellige Slags Moser, idet tilmed tidligere kostbare Anlæg ofte virke afskrækkende. At her imidlertid bør gjøres noget, baade for Mosedyrkningens og Tørvebrugets Fremme, paa en rolig og betryggende Maade, bragte den 28. Februar et Mosemøde i Stand i Randers, hvor der nedsattes et Udvalg, som suppleredes med Delegerede fra Landhusholdningsselskabet og Hedeselskabet; dette Fællesudvalg afholdt et Møde d. 1. Juli i Aarhus, hvor, som meddelt i forrige Bind, man enedes om en Fællesudtalelse. Disse Forhandlinger have da atter affødt, at Regjeringen har ment bedst og grundigst at komme Sagen til Hjælp ved i Overensstemmelse med denne Fællesudtalelse at lade Mosernes Dyrkningsvilkaar og Brugsværdi undersøge paa offentlig Bekostning, og et Forslag i saa Henseende er forelagt Rigsdagen.

I Jordens Bearbejdning indgaaer Brugen af Skrælplov og Harve paa Stubbene mere og mere som et nødvendigt Led. Af Redskaber og Maskiner breder Foghs fortræffelige Patentharve sig stærkt og er nu kjendt i alle Egne af Landet. Dobbeltplovene vilde faa endnu større Udbredelse, hvis ikke Prisen i disse knappe Tider vanskeliggjorde det. Der er af Landhusholdningsselskabets Maskinudvalg holdt en Arbejdsprøve med amerikanske Plove i Oktober Maaned paa Birkholm ved Kjøbenhavn. Det samme Udvalg foretog i Juni Maaned paa Nakskov Dampmølle en sammenlignende Prøve mellem Stenkværne og Staalkværne. Forberedelser ere trufne til fremtidig at bringe Redskabsudstillingerne ved de provinssielle Fællesskuer i Forhold til de af det nævnte Udvalg foranstaltede Redskabsprøver og derved paa letteste Maade gjøre Befolkningen kjendt med de derved indvundne Resultater. — De foregaaende Aars stærke Anskaffelse af Slaa- og Mejemaskiner, ogsaa til Bøndergaardene, er fortsat usvækket. — Iøvrigt er det navnlig til Mejeridriften, at der stadig fremkommer og anskaffes nye og forbedrede Redskaber og Apparater, og særlig har Mælkens Pasteurisering fremkaldt en Række af saadanne. »Radiatoren«, opfunden af Svenskeren Salinder, og som besørger Skumning og Kjærning til fersk Smør, vinder en Del Udbredelse, og Smørrets Holdbarhed og Velsmag roses. Et smukt og interessant Anlæg for Elektricitetens Benyttelse som Bevægkraft i Landbrugets Tjeneste til Tærskning, Centfrugering, Kjærning osv. er i 1895 iværksat af Godsejer Adolph paa Bodal ved Sorø. I Wien afholdtes fra 4.—7. Maj et internationalt Marked af Redskaber og Maskiner, der ogsaa besøgtes af Udsendinge herfra.

Gjødningens Behandling skænkes, som antydet ved Omtalen af Ailekummerne, forøget Opmærksomhed, men dog er her endnu saare meget at udrette, og i faa Retninger vilde en personlig konsultatorisk Virksomhed kunne bære hurtigere og større Frugter end i

denne. Forbruget af kunstig Gjødning, der i nogle Aar var i Stigning, synes nu at holde sig omtrent ens, idet Indførselen i de senere Aar har været mellem 60—70 Mill. Pd., — den var 1894—95 61.9 Mill. Pd. Der er dog ingen Tvivl om, at ret benyttet vil der kunne være fordelagtig Anvendelse for en langt større Mængde. En Hovedfejl er, at man som oftest anvender den paa Maa og Faa uden Kjendskab til de Fordringer, som vedkommende Jord og Afgrøde stiller, — ogsaa ofte uden Kjendskab til selve Gjødningen. Af denne Grund har Kjøbenhavns Amts Landboforening ved Forsøgsleder K. Hansens velvillige Bistand tilbudt sine Medlemmer at foretage mindre Gjødningsforsøg paa deres Jorder for at komme til Kjendskab om, hvilke Stoffer deres Jord navnlig trænger til, i Lighed med de Forsøg, der nu i en Række af Aar under Prof. Heinrichs Ledelse have bragt saa udmærkede Resultater for den mecklenburgske Landmand, at smaa saavel som store Jordbrugere derved nu betragte Brugen af kunstig Gjødning som en udmærket Støtte for deres Bedrift. Forsøgene foranledigede hvert Sted en Udgift af omtrent 30 Kr., og Landboforeningerne saavel i Frederiksborg som i Skanderborg Amt ere i dette Øjemed traadte i Forbindelse med Kjøbenhavns Amts Landboforening og lade foretage Forsøg de respektive Steder under Konsulent Hansens Ledelse. Til yderligere Vejledning har han iværksat Karforsøg ved Lyngby Forsøgsstation for et Beløb, der er sammenskudt af Amtets Landboforening, D'Hrr. Beckett & Meyer og Brødrene Hiort. — Det er jo imidlertid ikke blot Valget af den rette Gjødning, men ogsaa Kontrollen med dennes betingede Indhold, der er af Vigtighed, og Regjeringen har i dette Øjemed forelagt Rigsdagen et tildels af Landhusholdningsselskabet udarbejdet Forslag om Kontrol med Gjødning, Foder og Frø, hvortil der haardt trænges, da Bedragerier paa disse Omraader i de senere Aar snarere ere forøgede end aftagne. — Igjenem den jyske Gjødningsforening er i 1895 fordelt 3,2

Mill. Pd. eller lidt mindre end forrige Aar, og af denne er Prisen for 1896, indbefattet de 10 Øre pr. 100 Pd. til Dækning af Omkostninger, sat for: $11\frac{1}{2}$ pCt. Superfosfat til 2,25 Kr. (ifjor $2,17\frac{1}{2}$), 19 pCt. Superfosfat 3,45 ($3,64\frac{1}{2}$), 17 pCt. Thomas Fosfatmel 2,25 (2,45), 15 pCt. Kaligjødning 2,70 (2,60), 12 pCt. Kainit 2,20 (2,10), Benmel med $20\frac{1}{2}$ pCt. vandfri Fosforsyre og $4\frac{1}{4}$ pCt. Kvælstof 5,45 (5,59), opløst Peruguano 8,64 (8,95) og norsk Fiskeguano 7,40 (7,80). Prisen er altsaa atter iaar lavere paa de fleste Gjødningssorter, og i Partier paa 100 Sække faaes Thomas Fosfatmelet og Kainiten omtrent 20 Øre billigere, nemlig henholdsvis til 2,05 og 2,02 Kr. — Endnu skal bemærkes, at da Poul Wagner har fundet et Middel til at bestemme den i Citrat opløselig Fosforsyre, der udelukkende bestemmer Værdien af Thomasfosfat, har det ikke længere Betydning at bestemme dennes Finmel; og at Hagermann har fundet Midler til ved Fabrikationen af Thomasslakken at forøge Forforsyrens Opløselighed. I Sommer blev af Dansk Svovlsyrekompani iværksat en direkte Tilførsel gennem Frihavnen af Chilialpeter, som hidtil er tilført os over Hamburg.

Idet vi om Planteavl, Husdyrbrug og Mejeri-drift henwise til tidligere Bemærkninger og efterstaaende Afhandlinger, skulle vi her blot fremdrage nogle enkelte Punkter. — Om Udførselen af Hvidkaal, særlig fra Amager, har Landhusholdningsselskabet modtaget en interessant Beretning fra J. D. Hage & Co. i New York. Udførselen begyndte 1881—82 og gav i Reglen godt Udbytte, da den kun var belastet med 10 pCt. Told af Værdien. Ved M'Kinleys Loven af 1890, der paalagde den 11 Øre Told pr. Hoved, standsedes den væsentlig. Da denne Told hævedes 1893, tog den atter stærk Fart og kan give meget stor Indtægt, naar ikke Amerikanerne have et godt Hvidkaalsaar, men Dyrkningen er af denne Grund resikabel. I Februar indsendte ca. 3000 danske Sukkerroedyrkere et Andragende til Regjering og Rigsdag,

om der maatte blive ydet Sukkerroeindustrien herhjemme en midlertidig virksom Beskyttelse overfor Udlandets Overproduktion; men Andragendet toges ikke til Følge. — Paa Husdyrbrugets Omraade skal bemærkes, at Tuberkulosens Bekæmpelse ved Tuberkulinets Benyttelse som Prøvemiddel i Henhold til Prof. Bangs Anvisning nu synes at slaa igjennem hos Landmændene; Statens Bidrag hertil af 50,000 Kr. for indeværende Aar er forlængst beslagnet, og Bevillingen bliver derfor fordoblet for det kommende Aar. Vi tør derfor gaa ud fra, at Sygdommen er i Tilbagegang herhjemme, medens den breder sig stærkt i Udlandet, særlig Tyskland, hvorfor man nu dersteds kræver at følge den i Danmark anviste Vej. — Fra Forsøgslaboratoriet er i det forløbne Aar forelagt Resultaterne af Fodringsforsøg med Klid og en samlet Oversigt over Fodringsforsøgene 1887—95 med Malkekøer. Af Fyen Stifts patriotiske Selskab og af Maribo Amts økonomiske Selskab er afholdt en toaarig Konkurrence mellem hele Mælkeribesætninger og paa en saa indgaaende rationel Maade med Fedtundersøgelse af de enkelte Køers Mælk, Stambogsføring osv., at man tør vente sig et smukt Resultat af dette omfattende Arbejde.

Intetsteds har dog Bevægelsen været stærkere end paa Mejeriomraadet, og det tør nok siges, at vort Mælkeri har gjort betydningsfulde Fremskridt i det forløbne Aar. Hertil bidrager først og fremmest Forsøgslaboratoriet med de vekslede, saare oplysende Smørudstillinger og alle sine øvrige Foranstaltninger for at løfte Smørproduktionen; dernæst de øvrige Statsmidler gennem Mejerikonsulenterne og Mejerskers og Mejeristers Videreuddannelse; men ogsaa det private Initiativ har grebet Sagen an med en Kraft, som næppe i nogen anden Gren af Landbruget: lokale Mejeriforeninger have dannet sig; lokale »Bøtteudstillinger« til Kontrol med de enkelte Mejeriers Produktion afholdes i stor Mængde, i Reglen under en Mejerikonsulents Ledelse; en almindelig jydsk og en sydfyenssk Mejeriforening have dannet sig, hen-

holdvis 2den og 13de Februar og histaa paa mange Maader deres Medlemmer med Raad og Daad ikke mindst ved at indhente og meddele Ugens virkelig betalte Smørpriser, en Foranstaltning, der ogsaa paa Konsulent Fabers Forslag er iværksat af Fællesforeninger ved Oprettelsen af et smørpris-statistisk Bureau i Aarhus, hvis Oplysninger dog ikke offentliggøres. D. 18.—19. Oktober afholdt Dansk Mejeristforening, stiftet 1887 og nu havende 1200 Medlemmer, sit 9. Delegeretmøde i Kjøbenhavn med Foredrag af Mejeribrugets og Husdyrbrugets ledende Mænd. Ved Samvirken mellem de provinciale Mejeristforeninger og de respektive Fællesforeninger afholdtes der i Aalborg og i Næstved store Smørudstillinger med tilhørende Foredrag. I November traadte det foran nævnte af sydjydske Andelsmejerier oprettede Pakkeri i Esbjerg for fersk Smør i Virksomhed; og mangan endnu yderligere Foranstaltning burde nævnes, men dette maa være nok for at antyde det stærke Røre, der er paa dette Omraade. Dog bør endnu føies til, at foruden at Forvirringen i Smørhandelen medførte Oprettelsen af en Del mindre Exportforeninger, dannedes der i Begyndelsen af Aaret et Aktieselskab til Udførsel af Mælk til England, som i dette Øjemed erhvervede Mælken fra Nonnebjerg Mejeri ved Skanderborg; om dens senere Virksomhed erfares imidlertid intet, hvorimod der i Sommer dannede sig et stort Aktieselskab, for paa Basis af Ingeniør Casses Frysning patent at føre Mælk fra Fyen til Kjøbenhavns Forsyning og dertil lader opføre et stort Anlæg ved Frederiksberg. Dette i Forbindelse med den mangeaarige fortrinlige Ledelse af »Kjøbenhavns Mælkeforsyning« og en iværksat betydelig Leverance til Hovedstaden af pasteuriseret Mælk vil ventelig tvinge Mælkeproducenterne i Kjøbenhavns Omegn til at følge det af Konsulent Bøggild for nogle Aar siden anbefalede og af Proprietær Heymann nu atter gennem Landboforeningen fornyede Forslag om en Sammenslutning af de nævnte Mælke-

producenter om Andelsmejerier til en rationel Behandling og Afsætning af deres Mælk.

Vilkaarene for vor Udførsel af Landbrugsprodukter have paa mange Maader været Gjenstand for en indgaaende Forhandling i det forløbne Aar. Vanskelighederne ved Smørafsætningen i Aarets første Halvdel medførte Oprettelsen af flere Smør-Exportforeninger. Med det tidligere i Vejleegnen givne Exempel for Øje, er der i flere Egne af Landet blevet oprettet Ægexportforeninger, hvorved vor hidtidige uordnede Indsamling og Afsætning af Æg synes at skulle komme ind i et ordnet og rationelt Spor, navnlig derved at der sikres Kjøberne friske Varer.

Der blev den 19. Oktober stiftet en »Dansk Exportforening«, omfattende hele Landet, nærmest med det Maal for Øje at søge danske Varer skaffet Afsætning i fremmede, særlig oversøiske Lande. Samtidig er der fra anden Side i dette Efteraar iværksat en regelmæssig Dampskibsforbindelse mellem Kjøbenhavn og New Orleans. Den 1. December dannedes i Struer en »Jydsk Exportforening« særlig med den Opgave at virke for en lettet og billig Forsendelse af Kreaturer over Esbjerg til Hamburg.

Transportmidlernes Forbedring have i det forløbne Aar stærkt beskæftiget Sindene; en stor Mængde lokale Baner ere under Bygning, og den 7. Oktober aabnedes Dampfærge-Forbindelsen fra Frihavnen til Malmø og har ikke undladt at fremkalde en vis Ængstelse blandt Landmændene med Hensyn til den lettere Konkurrence, hvormed svensk Mælk, Hø og Halm nu vil kunne deltage i Hovedstadens Forsyning. Men dog er det navnlig vore Forbindelser med England, der saa vel i Landboforeningerne som i Rigsdagen have vakt megen Omtale. Der er næppe heller Tvivl om, at flere Forbedringer kunne være ønskelige, men ligesom den fremsatte Kritik paa flere Punkter synes noget ubillig og derfor næppe har udøvet den

Virkning, som i modsat Fald kunde være naaet, saaledes er det ogsaa tvivlsomt, om det Tilsigtede i Virkeligheden bedst og billigst naaes ved at indføre en Statsdrift, saaledes som det fra flere Sider er forlangt. Sagen foreligger for Tiden til Rigsdagens Afgjørelse. —

Pengemarkedet har været meget rigeligt i det forløbne Aar, uden at det dog dermed kan siges at have været villigt overfor Landbruget. Den Konvertering, der blev iværksat af Statsobligationerne, bragte mange fremmede Penge herind i Landet, særlig fra Frankrig, hvor Hovedmassen af de nye 3 pCt.s Statsobligationer bleve solgte. Dette førte med sig, at ogsaa Kreditforeningerne konverterede, og Renten er ved disse Foranstaltninger bragt noget ned, men ikke saa meget, som man skulde have ventet, og som Landbruget skulde synes at have Krav paa efter den Garanti dette dog trods alle Beklagelser er i Stand til at byde. Navnlig er Renten paa de sekundære Panter væsentlig uforandret, Kapitalen har holdt sig borte fra Landbruget, tildels skræmmet af de ofte mørke Fremstillinger i Skrift og Tale fra Landbrugets egne Talsmænd og Venner. Dette falder saa meget skarpere i Øje, naar man seer, hvorledes Industrien i stort Maal har kunnet drage Kapitalerne til sig. Der er i 1895 stiftet flere nye industridrivende Aktieselskaber end Tilfældet har været i mange Aar; henimod et halvt Hundrede nye Selskaber med en Aktiekapital af omtrent $7\frac{1}{2}$ Million Kroner ere dannede, og samtidig have en Del ældre Selskaber udvidet deres Aktiekapital med henimod 3 Millioner Kroner, — og for en Mængde af disse Foretagender overtegnedes den udbudte Kapital endog meget betydelig. Nogle af disse Foretagender ere af landboindustriell Natur (Svineslagterier, Mejerier, Møller, Teglværker o. l.), men langt den overvejende Mængde have en mere almenindustriell Karakter. Denne Udvikling er saa meget mere betegnende, som der synes at maatte raade en betydelig Usikkerhed over mange af disse Industriforetagender paa Grund af den Forandring,

der bebudes i vor Toldlovgivning ved den af Regjeringen nedsatte Toldkommission, dannet væsentlig af begge Rigsdagens Afdelinger, og som i det forløbne Aar har holdt en Række Møder, uden at det endnu er muligt at sige, hvorvidt den frihandlerske eller mere beskyttelsesvenlige Fraktion til Slut vil vise sig at være den stærkeste. Med denne ulige Tillid, som Pengemagten saaledes synes at vise Landbruget og Industrien, er det ikke underligt, at der i det forløbne Aar har været ført en levende Debat om Fremtidsudviklingen herhjemme under Titelen »By og Land«. Men hvormeget man end i sine Overvejelser lader sig paavirke baade af Verdensudviklingen i Almindelighed, af den Støtte, Industrien herhjemme finder i vor Toldlov og vort Pengemarked, og af de Vanskeligheder, hvorunder vort Agerbrug arbejder, og de Klager, der lyde fra dette, vil man dog sikkert blive nødsaget til at lade Landbruget blive staaende som vort fortrinsvis bærende Erhverv; og i sin store Helhed er vor Industri endnu ikke naaet videre end til at være Leverandør til vort Landbrugs og vort Lands hjemlige Behov af Forbrugsartikler, — vor Industriexport vejer meget lidt ved Siden af vor Landbrugsexport. Og det uagtet vort Landbrug staar ubeskyttet, medens flere af vore Konkurrenter blive mere og mere beskyttede; saaledes har Sverige, der 1892 nedsatte sin Korntold, fra Begyndelsen af 1895 atter hævet den for uformalet Korn fra 1,25 til 3,15 Kr. pr. 200 Pund og for formalet Korn fra 2,50 til 6,50 Kr. Den dristigste Rekord paa Kornbeskyttelsens Omraade er i det forløbne Aar sat af de tyske Agrarer gennem Grev Kanitz's Forslag om at monopolisere hele Kornhandelen som en Stats sag ved Priser, der, uden Hensyn til Tilbud og Forbrug paa Verdensmarkedet, skulde bestemmes som Gjennemsnittet af de foregaaende 10 Aars Priser paa de enkelte Kornsorter; men dette Forslag har dog ogsaa været for voldsomt for det landbrugsbeskyttende Tyskland.

Arbejdskraften har næsten overalt været tilstede i tilstrækkelig Mængde, og i Modsætning til tidligere Aar mældes enkeltvis om, at Karlene selv søge Pladserne og ikke omvendt. Flere Steder gaar man derfor atter bort fra »gift Mands Systemet« til »Karlesystemet«, idet man med Nutidens billige Kost og den noget lavere Løn, i Reglen vil kunne have en Karl halvandet Hundrede Kroner billigere end den gifte Husmand.

Lønningerne have som Regel ikke været i Stigning undtagen for Pigernes, særlig Mejeripigernes Vedkommende. Vanskeligheden i saa Henseende føles stedse stærkere, og dette har medført, at man ikke faa Steder med det af Svendborg Amts landøkonomiske Selskab givne Exempel for Øje, har afholdt Præmiemalkning med Dreng; dette har jævnlig givet opmuntrende Vidnesbyrd om, at der muligvis herfra kan skaffes den Assistance, som dette vigtige Arbejde tiltrænger.

I mange af de efterstaaende Beretninger vil man finde Klager over Arbejdernes mindre Pligtfølelse, Dygtighed og Paalidelighed i Sammenligning med tidligere. I nogle Egne dannes der socialdemokratiske Landarbejderforeninger, f. Ex. i Roskildeegnen, men nogen indgribende Betydning paa Arbejdets Gang have disse endnu ikke i Reglen kunnet udøve, — de trykkede Tider og den rigeligere Arbejdskraft danne en naturlig Hindring derimod. Aalborg Amts Landboforening har virket for Oprettelsen af en Tyendeforening med det Formaal at vænne Tyendet til større Orden, Sædelighed og Spar-sommelighed.

Husmandsbruget tildrager sig mere og mere Opmærksomhed, støttet af Bestræbelser fra det Offentliges Side, dels gennem Præmieringen af Huslodder, dels ved Husmandsrejserne, der især i Jylland ere blevne godt organiserede, og dels ved den af Regjering og Rigsdag i dette Øjemed nedsatte Landbo-Kommission, hvorfra den første Betænkning, nemlig om Revision af Lovgivningen vedrørende Udstykning og Sammenlægning, er tilflydt Offentligheden.

Foruden de sædvanlige store provinsielle Dyrskuer i Vejle d. 12—14. Juli, i Roeskilde d. 18—19. Juli, i Maribo d. 24—25. Juni og de store provinsielle Mælkeriudstillinger tildrog de nordslesvigske Landboforeningers store 5te Fællesskue i Haderslev d. 3. og 4. Juli sig Opmærksomheden, og d. 20—24. Juni afholdtes en nordisk Fjerkræudstilling i Kjøbenhavn. Foruden Fællesforeningernes sædvanlige store Delegeretmøder i Aarhus d. 4—5. Oktober, i Odense d. 16. November og i Kjøbenhavn d. 22—23. November og det store Mejeristmøde i Kjøbenhavn den 18. og 19. Oktober, skulle vi minde om den 3die internationale Landbrugskongres, der afholdtes i Bryssel d. 8—16. September, og hvor bl. a. Spøragsmaalet om Bimetalismen bragtes paa Bane paa Foranledning af de danske samvirkende Landboforeninger. Ligesaa deltog man fra dansk Side i den svenske Mosekulturforenings Møde, der d. 29—30. Juli afholdtes i Upsala Lehn, og i det store tyske Landbrugsselskabs Aarsmøde, med tilhørende rige Udstillinger.

Ved den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole ere de store nye Bygninger, der med en Bekostning af henimod 1 Million Kr. ere opførte i det sidste Par Aar tagne fuldstændig i Brug og Lærerpersonalet er betydelig udvidet, bl. a. ved at Antallet af de fast normerede Lærere er voxet fra 7 til 22. Samtidig har Undervisningsplanen, der i de senere Aar har været under Forhandling, modtaget en Del Ændringer, af hvilke vi her kortelig skulle gjøre Rede for selve Landbrugsundervisningens nuværende Plan. Af den tidligere Undervisning, der ifølge Planen skulde afsluttes i $1\frac{2}{3}$ Aar, er det væsentlige bibeholdt, men med en noget skarpere Sondring mellem Grundvidenskaberne og de anvendte Videnskaber. Ved Siden heraf er forsøgsvis oprettet 3 Fortsættelseskursus for de Landbrugskandidater, der have erholdt 1. Karakter; disse Kursus strække sig over 1 Aar, og ved det ene er Hovedvægten lagt paa en fyldigere Under-

visning i Husdyrbruget og dets Grundvidenskaber, i det andet paa Planteavlen og i det 3die paa Grundvidenskaberne, suplerede med Matematik, Landboret og Nationaløkonomi. Endvidere er der henlagt rigeligere Understøttelser til Eleverne, dels som fri Undervisning, dels som Maanedsstipendier paa 20—30 Kr. for de Landbrugsstuderende, og paa 50 Kr. for de videregaaende Landbrugskandidater. Den til Skolen hørende Forsøgsmark er bleven solgt med Undtagelse af nogle faa Tønder Land, da den hverken ifølge sin Natur eller sin Beliggenhed egner sig til de egentlig sammenlignende Kulturforsøg.

Det danske Landbrug har at beklage Tabet i Aaret 1895 af et ikke ringe Tal af Mænd, der hver paa sin Plads har gjort sig fortjent af dets Udvikling. Blandt disse skulle vi nævne nogle, som baade Landbruget, Landhusholdningsselskabet og dette Tidsskrift staar i særlig Taknemmelighedsgjæld til.

Hans Peter Heide, der var født paa Broager i Slesvig $26\frac{1}{2}$ 1811, lærte først Landvæsen, men overtog 1840 Forpagtningen af Bygholm Teglværk, som han udvidede stærkt, og hvor han i 36 Aar, ved det fortrinlige Produkt og den lette Afsætning, erhvervede sig en Formue, som han, ved sin Kjærlighed til og Interesse for Landbruget, anbragte i den imidlertid erhvervede Ejendøm Kjærsgaard ved Horsens. Her saa man et Vidnesbyrd om Mandens praktiske Sans og Snille, og her godtgjorde han sin Berettigelse til at nævnes blandt Landbrugsets Banebrydere. De raa Jorder bragtes i Kultur, Enganlæg udførtes, og en ny Gaard, af hvis hensigtsmæssige Bygninger en Beskrivelse findes i dette Tidsskrift 1873, opførtes. Men sin Hovedfortjeneste havde han paa det landøkonomiske Foreningslivs Omraade. Som ung Mand var han Medstifter af Sorø Amts Landboforening; 1862 dannede han Horsens Landbrugsforening; 1868 underkastede han i dette Tidsskrift vore

Landboforeninger en Kritik og paaankede navnlig den stærke Splittelse; dette førte ham til 1872 at oprette Foreningen af jydsk Landboforeninger, hvis første Formand og senere Æresmedlem han var. Han fik som Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad stor Indflydelse paa Selskabets Virksomhed, særlig paa dets nuværende Love og som Medlem af dets Belønningsudvalg. Han omfattede Dyrskuerne med stor Interesse, men de store Landmandsmøder lagde dog særlig Beslag paa hans Indsigt som Redskabsdommer. Han havde en Hovedindflydelse paa Landmandsmødet i Horsens 1861, hvor Initiativet blev taget til de for de senere Landmandsforsamlinger gjældende Love og Bestemmelser. I mange Aar var han Medlem af Tilsynskomiteen ved Landbohøjskolen, og ved Siden heraf betroedes der ham en stor Mængde borgerlige Hverv. Han maa derfor nævnes som et af vort ledende Landbrugs virksomste Mænd, særlig i Tredserne og Halvfjerdsene, og hans klare Tanke, rige Erfaring og administrative Dygtighed i Forbindelse med hele hans Personlighed lod ham gjøre god Fyldest i de Hverv, der overdroges ham. Den sidste halve Snes Aar forbød hans Helbred ham at tage Del i Landbrugets Rørelser, men han fulgte dem med Interesse. Han døde paa Frederiksberg den 3. Mai 1895, 84 Aar gl.

Frantz Vilhelm Wendt, født $\frac{2}{7}$ 1815, tog Kunstgartnerexamen 1836 og virkede til en Begyndelse i denne Retning. Men 1851 købte han en Gaard i St. Jørgensbjerg ved Roeskilde, og her skabte hans ualmindelig virksomme Natur efterhaanden en stor og videnom kjendt Bedrift af Planteskoler, Frugttrædyrkning, Rødfrugtavl, Frøavl, Kartoffeldyrkning o. s. v., og de omfattende Samlinger, hvormed han fra disse Grene af sin Have- og Landbrugsvirksomhed gennem mange Aar altid mødte ved Udstillinger i Ind- og Udland, hjembragte ham altid Hæderspriser, af hvilke maa nævnes den store Guldmedaille ved den internationale Udstilling i Paris 1878. Det Liv og

den Interesse, hvormed han omfattede alt vedrørende Planteavlen i Forbindelse med hans overmaade beredvillige og hjælpsomme Karakter, førte ham ind i en Mængde Foreninger, Udvalg og Kommissioner, der lagde stærkt Beslag paa hans Tid og Kræfter; og da hertil kom, at han tillige med store Opofrelser varetog sin lille Kommunes og de mange derboende fattige Arbejders Interesser, kunde det ikke undgaaes, at ikke alle Forehavender lykkedes for ham trods hans ualmindelige Energi og Arbejdsomhed. Men glemmes skal det ikke, at han altid i Skrift og Tale, i Foredrag og Diskussion, vidste at vinde Opmærksomhed for den Sag, han førte Ordet, og at mangan ny Forbedring, særlig paa Rodfrugt- og Frøomraadet, maa datere ham som sin Op-havsmænd. Han var i mange Aar Medlem af Landhus-holdningsselskabets Bestyrelsesraad og deltog til det sidste i Selskabets Diskussionsmøder. Han døde d. 2. August 1895.

Peter J. de Neergaard er født paa Førsløv-gaard 1834, og tidlig fæstedes hans Interesse til Land-bruget, dels gennem den praktiske Uddannelse, dels gennem Forelæsninger paa polyteknisk Læreanstalt og dels ved et Ophold i Skotland. Først paa Fugle-bjerg (1860) og senere efter Faderens Død, paa Førsløvgaard (1874) fik han Lejlighed til at godtgjøre den solide praktiske Dygtighed, hvormed han sad inde saavel paa Marken som i Stalden. Særlig droges hans dygtige Kjendskab til det røde Malkekvæg i Tjeneste, og han var gennem mange Aar Dommer af dette ved de store Landmandsmøder og Fællesskuer. Hans Amts Land-boforening betroede ham dens Plads i Landhusholdnings-selskabets Bestyrelsesraad, som han beklædte til sin Død, og her, som overalt, vandt han ved sit stille, jævne, solide Væsen, ligesom ogsaa ved sin velvillige og hjælpsomme Natur, Venner og Agtelse. Han døde d. 14. Marts 1895.

A. F. Lundsgaard til Langesgaard i Salling, født $\frac{1}{9}$ 1820 paa Estvadgaard i Salling, købte 1856 Langesgaard,

og det er fra denne Plads, at hans praktiske Dygtighed i Forbindelse med den stille Vederhæftighed, der prægede hele hans elskværdige Karakter, efterhaanden førte ham ind i et stort Tal af offentlige Hverv, af hvilke her skal nævnes hans Virksomhed i Salling Landboforening, i hvis Bestyrelse han indtraadte 1876, og hvoraf han senere blev Æresmedlem, samt hans Plads som amtsvalgt Medlem af det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Bestyrelsesraad. Han døde under et Ophold i Kjøbenhavn d. 13. Juni 1895.

Christian Peter Jacobsen, født d. $31/8$ 1841 i Nærheden af Aabenraa, færdedes hele sin Barndom og Ungdom i Egnene Syd og Nord for Grænsen, paavirkedes af de stærke nationale Rørelser, der havde deres kraftigste Virkeplads i disse Egne baade før, under og efter Treaarskrigen, og det er derfor intet Under, at den tænksomme Dreng med det varme Hjærtelag for Sandhed og Ret her modtog en Paavirkning, der altid senere i Livet stillede ham i nært Forhold til alt, hvad der kunde støtte Danskheden i Sønderjylland, — den historiske Oplysning, Folkehøjskolen, Skytteforeningerne o. s. v. Fra Tønder Seminarium demitteredes han med Udmærkelse, blev strax Lærer ved den derværende Realskole, men maatte fortrække ved Krigen 1864 og blev da Lærer i Thy. Hans store Interesse og ualmindelig aabne og klare Øje for Naturforholdene og særlig for Plantevæksten og Planteavlens førte ham gennem Foredrag, Møder, talrige Bladartikler og personlige Besøg i levende Vexelvirkning med den thylandske Landbostand, og dennes landøkonomiske Fører i hine Dage, Inspektør Buus paa Rosvang, der saa de fortrinlige Evner, Jacobsen sad inde med, drog ham stærkt ind i Landbrugets Tjeneste. 1868 grundlagde han »Landmandsblade«, der ved sin jævne, klart belysende og varmt interesserede Behandling af Dagens Spørgsmaal snart vandt en stor Udbredelse, Tillid og Anseelse. 1881 fra- traadte han Redaktionen, da en anden stor og betyd-

ningsfuld Gjærning nu lagde stærkt Beslag paa hans Tid. 1872 havde han og hans Medredaktør af Landmandsblade Direktør J. L. Jensen, i Forening med Gartner Fr. Wendt nemlig indbudt til »Fællesindkjøb af Markfrø«, og det senere baade i Ind- og Udland saa vel kendte »Markfrøkontor« blev saaledes oprettet. Hele Tiden har Jacobsen, der 1873 flyttede til Kjøbenhavn, været Kontorets landøkonomiske Leder, og hans store Indsigt i Frøavl og Frøbedømmelse, hans varme Interesse for og klare Forstaaelse af Landbruget og hele dets Planteavl, kom her til fortrinlig Nytte, og førte en Soliditet og Paalidelighed ind i hele denne for Landbruget vigtige Forretning, der herved har havt en meget stor Betydning for Landets Planteavl i den sidste Snes Aar. Intet Under derfor, at hans Assistance snart blev paakaldt i beslægtede Retninger; han var Medlem af Landhusholdningsselskabets Tilsynskommission med Frøkontrollen, Medlem af dets Hvede- og Maltbygudvalg, Medlem af Statens Frøkontrollkommission; hans Betænkninger bleve ofte æskede i herhenhørende Spørgsmaal, og overalt vandt han Tillid og Indflydelse ved sin Dygtighed og Grundighed, ved sin Beredvillighed til at hjælpe og ved sin elskværdige Personlighed. Den danske Planteavl mistede derfor en af sine bedste, nidkjæreste og dygtigste Støtter og Talsmænd, da Døden bortkaldte ham d. 26. August 1895.

Medens dette skrives, kommer Meddelelsen om endnu et Tab, idet gamle Hertel, der gennem en lang Aarække har udført et trofast Arbejde i det danske Landbrugs Tjeneste, nu har nedlagt sin Vandringsstav. J. V. T. Hertel var født i Kjøbenhavn $13\frac{1}{5}$ 1831 og kom efter at have studeret Jura og Naturvidenskaber til det praktiske Landbrug, gennemgik Landbrugsinstituttet paa Hofmangsgave og drev senere i en halv Snes Aar Gaarden store Ravnholt i Vendsyssel. Saaledes modnet og forberedt begyndte hans Arbejde 1865 ved det af E. Møller Holst grundede »Ugeskrift for Landmænd«; om Efter-

aaret blev han Medredaktør, og som saadan faldt den væsentligste Del af hans Livsgjerning. Ved den støtte og solide, grundige og hensynsfulde Maade, hvorpaa Bladet hver Ugedag behandlede de forekommende aktuelle Spørgsmaal, løftedes det snart op til at blive et virkeligt ledende Organ, hvori Landmændene aldrig for-gjæves ventede at se Dagens vigtigste Spørgsmaal be-handlede paa et samtidig baade praktisk og videnskabe-ligt Grundlag. Thi Hr. Hertel var ikke blot en saare flittig og omhyggelig Redaktør, men ogsaa en beskeden og bramfri Mand, og hvor han ikke stolede paa egen Indsigt, fik han altid dygtige og habile Kræfter til at assistere, dels som faste, dels som mere tilfældige Med-hjælpere. Han formaaede da ogsaa, efter at Møller-Holst var fratraadt Redaktionen 1873, først Landbrugs-cand. C. S. A. Tuxen og senere (fra 1880) nuværende Re-daktør Erh. Frederiksen til at indtræde i Redaktionen og selv afsluttede han først 1890, efter næsten 25 Aars Forløb, sin Virksomhed som Redaktør, samtidig med at hans Søn, cand. polit. H. Hertel, der i flere Aar havde fungeret som Bladets Redaktionssekretær, nu indtraadte i Redaktionen sammen med Hr. Frederiksen. Med disse Mænd deler han altsaa Æren og Takken for det dygtige Arbejde, Ugeskriftet har ydet som ledende Landbrugs-organ i denne for vort Landbrugs Udvikling saa frugtbare og betydningsfulde Periode; men at der tilkommer ham en væsentlig Del deraf erkjendes af Enhver, der kom i Forhold til Bladet og det gav sig paa forskjellig Viis Udtryk, da han fratraadte Redaktionen. Han overtog da Kassererpladsen ved det kgl. Landhusholdningsselskab og beklædte denne med samme Omhu og Samvittigheds-fuldhed, indtil hans svækkede Helbred bragte ham til at nedlægge Posten d. 1. Oktober 1895; et Fjerdingsaar efter, d. 8. Januar 1896, hjemkaldtes han efter et smukt, sym-patetisk og fortjenstfuldt Dagværk.

Landboskolen, den 20. Jan. 1896.

J. C. la Cour.